

Det komplexa samtalet

– En kvalitativ studie om utredande socialsekreterares
upplevelser av barnsamtal

Av: Ellinore Jörgensén & Kajsa Nilsson

LUNDS UNIVERSITET
Socialhögskolan

Kandidatuppsats (SOPA63)
vt 2013

Handledare: Karin Kullberg

Abstract

Authors: Ellinore Jörgensén & Kajsa Nilsson

Title: The complex interview – A qualitative study about investigating social workers experiences of interviewing children [translated title]

Supervisor: Karin Kullberg

The aim of this paper was to examine and illustrate what experiences investigating social workers may have from interviewing children in social investigations concerning child welfare. Through semi-structured interviews with six professionally active investigating social workers in different municipalities in southern Sweden we focused on their own experiences, thoughts, feelings and commentary on how they perceive interviewing children. In particular we have examined four major themes; methods, difficulties, perceptions of security and child's best/ child's wishes. The analysis was based on the theory and perspective of the *knowledgebase* of social workers where we included the terms: general- and real competence, object knowledge, procedure knowledge, client knowledge as well as meta knowledge. We then identified which type of knowledge or competence the social workers make use of, does not use to their full potential or would like to have more of in relative to our four themes. All of the interviewed social workers do see difficulties with interviewing children in social investigations concerning the child's welfare, both professional and emotional with often occurring dilemmas between the child's best and the child's wishes and sometimes unexpected information about a maltreated child. What we found was also that the social workers with longer work experience have developed more real competence and meta knowledge which makes them see less difficulties within their own abilities, influencing on their choice of methods and their perspective of security whilst interviewing children.

Keywords: social worker, child welfare, child interviews, professional knowledge.

Förord

Vi vill ge ett STORT tack till vår handledare Karin Kullberg som under hela vårt uppsatsskrivande kommit med konkret feedback och positiv respons. Vi vill även tacka de sex fantastiska socialsekreterare som ställde upp som respondenter och delade med sig av sina erfarenheter och tankar till oss. Tack så mycket! Utan er hade denna uppsats inte varit möjlig att genomföra.

Socialhögskolan, Lunds universitet, Lund 2013
Ellinore Jörgensén och Kajsa Nilsson

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	7
Problemformulering.....	7
Syfte och frågeställningar	8
2. Val av metod	9
Förtjänster och begränsningar.....	9
Urval	11
Tillförlitlighet - validitet och reliabilitet.....	11
Etiska överväganden	12
3. Genomförande	13
4. Teori – Professionsteori	15
Den professionella kunskapsbasen.....	15
5. Bakgrund.....	18
Juridisk bakgrund.....	18
Samtal med barn	19
<i>Utredande samtal.....</i>	<i>20</i>
<i>Avslöjande samtal .....</i>	<i>20</i>
<i>Samtalsmetoder.....</i>	<i>21</i>
<i>Samtalsmetoder och hjälpmedel – förtjänster och begränsningar .....</i>	<i>23</i>
6. Tidigare forskning	24
Utifrån socialsekreterarnas perspektiv	24
Socionomers kompetens och kunskap	25
7. Resultat och analys	27
Hur använder de utredande socialsekreterarna sig av sin kunskapsbas vid valet av metoder i deras barnsamtal?	27
<i>Sammanfattande kommentar.....</i>	<i>29</i>
Vilka svårigheter kan socialsekreterarna se med utredande barnsamtal och hur använder de sin kunskapsbas i förhållande till detta?	30
<i>Sammanfattande kommentar.....</i>	<i>33</i>
Vilka delar i kunskapsbasen är viktiga faktorer för att socialsekreterarna ska uppleva säkerhet i samtal med barn?	33

<i>Sammanfattande kommentar</i>	35
Hur använder socialsekreterarna sig av sin kunskapsbas vid dilemman avseende barnets bästa och barnets vilja?	36
<i>Sammanfattande kommentar</i>	39
8. Avslutande diskussion	40
9. Referenslista	43
Bilaga 1 - Informationsbrev	46
Bilaga 2 – Intervjuguide	47

1. Inledning

Vår studie tar sin utgångspunkt i utredande socialsekreterares upplevelser av barnsamtal. Genom semi-strukturerade intervjuer med sex socialsekreterare som arbetar på socialkontor i södra Sverige genomför vi vår undersökning och riktar in oss på när socialsekreterarna samtalar med barn i åldern 3-8 år. Det som vi utgår ifrån och undersöker i den här studien är just socialsekreterarens egna upplevelser, tankar, känslor och kommentarer om hur de tycker det är att samtala med barn. Det analyserar vi sedan ur ett professionsperspektiv med socionomers kunskapsbas som grund kring områdena metoder, svårigheter, deras upplevelser av säkerhet samt barnets bästa och barnets vilja.

Problemformulering

Att kommunicera och samtala är en grundläggande förutsättning för människor, något vi alla har behov av och mer eller mindre förmåga till (Övreeide 2010). När dessa samtal ska hållas mellan en professionell vuxen och ett barn ökar svårigheterna och de tar ytterligare en dimension när den professionelle är där för att utreda och söker efter information från barnet. Tham (2008) beskriver det utredande socialsekreteraryrket som svårt och emotionellt krävande, där det även finns tidspress och kvalitetskrav på de som är de utsatta barnens skyddsnet i samhället.

Socialstyrelsen (2004) och Övreeide (2010) beskriver barnsamtal inom socialt arbete och menar att det ett svårt moment att samtala med barn och att det därför kan hända att socialsekreterare drar sig för att göra det. Det krävs specifik kunskap och erfarenhet för att samtala med barn och både teoretisk och praktisk kunskap är en viktig del att ha med sig (Socialstyrelsen 2004). För att avgöra hur och när det är rätt att samtala med ett barn krävs det en professionell bedömning (ibid.).

Att samtala med barn är trots svårigheterna en stor del av socialsekreterarrollen och socionomyrket i stort och därför ser vi vår uppsats som relevant inom det sociala arbetet. I både Socialtjänstlagen; SoL (2001:453), Föräldrabalken; FB (1949:381), Lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga; LVU (1990:52) och Förenta nationernas Barnkonvention finns det paragrafer om *barnets bästa* och *barnets vilja* som de två huvudbegreppen att ta hänsyn till i alla frågor som rör barn. Eftersom vår uppsats, och socialsekreterarnas berättelser i våra intervjuer, i hög grad rör frågor om barn ser vi dessa två begrepp som intressanta och som en stor del av vår uppsats.

Enligt Socialtjänstlagen räknas varje människa som är under 18 år som barn. Riktigt en så vid definition kommer inte vi att använda oss av, då samtal med tonåringar och unga kan skilja sig en hel del från samtal med de yngre barnen (Övreeide 2010). På samma sätt som kommunikation med riktigt små barn inte är att likna vid barnsamtalen så som vi definierar dem i vår studie (ibid.). För att avgränsa vår undersökning har vi riktat in oss på barnsamtalen med barn i åldern ca 3-8 år. Barn i denna ålder går igenom en period då utvecklingsnivån är hög och det är mycket som händer hos barnet både tanke- och beteendemässigt (Evenshaug & Hallen 2001). Barnet börjar nu utveckla mer språkliga förutsättningar men det gäller ändå att anpassa samtalet till barnets utvecklingsnivå, vilket är en utmaning (Övreeide 2010). Något som Övreeide (ibid.) beskriver som enhetligt för barn i dessa åldrar är att de har ett behov av att samtalsledaren strukturerar samtalet och situationen åt barnet och på så vis leder samtalet, speciellt då barnet är osäker och befinner sig i en okänd situation vilket socialtjänstens utredningar oftast är ett exempel på. Vidare beskriver han att barn som varit utsatta för bristande omsorg och levt längre perioder under emotionell spänning och kommunikationsproblem, oftast har en svagare begreppsuppfattning än vad som är vanligt i förhållande till deras ålder (ibid.).

Det som vi beskrivit ovan har varit vår ingång till ämnet vi valt att undersöka. Vi är två författare till denna uppsats och vi står gemensamt för hela dess innehåll. Våra frågeställningar utgår från socialsekreterarnas kunskapsbas i förhållande till socialt arbete vilket kommer utvecklas vidare i kapitel fyra.

Syfte och frågeställningar

Syftet med uppsatsen är att undersöka och belysa, ur ett professionsperspektiv med socionomers kunskapsbas som grund, vilka upplevelser utredande socialsekreterare kan ha av barnsamtal.

Hur använder de utredande socialsekreterarna sig av sin kunskapsbas när de beskriver valet av metoder i deras barnsamtal?

Vilka svårigheter kan socialsekreterarna se med utredande barnsamtal och hur använder de sin kunskapsbas i förhållande till detta?

Vilka delar i kunskapsbasen beskrivs som viktiga faktorer för att socialsekreterarna ska uppleva säkerhet i samtal med barn?

Hur beskriver socialsekreterarna användandet av sin kunskapsbas vid dilemman avseende barnets bästa och barnets vilja?

2. Val av metod

Vi har använt oss av en kvalitativ metod för att genomföra vår studie då den formen av undersökningsmetod stämmer överens med våra frågeställningar och studiens syfte (Bryman 2011). Då vi intresserar oss i socialsekreterarnas upplevelser och erfarenheter är det viktigt för oss att dennes åsikter kan uttryckas på ett relativt fritt sätt. Hade vi istället valt att använda oss av en kvantitativ metod hade vi gått miste om socialsekreterarnas helhetsuppfattning och istället fått reda på variablerna i form av mått, så som ”alltid”, ”ofta”, ”sällan” eller ”hur mycket” och ”hur ofta”, vilket inte är syftet med vår studie (ibid.).

Intervjuer är den vanligaste metoden i kvalitativ forskning (ibid.). Vi har genomfört semi-strukturerade intervjuer som tillsammans med ostrukturerade intervjuer är den vanligaste intervjuformen i kvalitativa undersökningar (ibid.). Vi valde semi-strukturerade intervjuer då vårt syfte och våra frågeställningar utgår från socialsekreterarnas upplevelser vilket besvaras bäst genom denna typ av intervju. Eriksson-Zetterquist och Ahrne (2011) skriver att då man väljer att intervjua personer från en särskild grupp (utredande socialsekreterare i vårt fall) ökar säkerheten i det material man fått fram om intervjupersonerna är upp mot sex till åtta stycken. Vi har i vår studie intervjuat sex stycken utredande socialsekreterare vilket blir till något som stärker reliabiliteten i vår undersökning.

Förtjänster och begränsningar

Kvalitativ metod har precis som kvantitativ metod sina förtjänster och begränsningar. En kritik som Bryman (2011) tar upp är att kvalitativa resultat till största del bygger på forskarens uppfattningar om vad den anser är betydelsefullt att veta. Detta syns i vår undersökning genom att det är vi som utformar allt från våra frågeställningar till intervjufrågor och sedan också väljer vilka delar vi lägger större eller mindre vikt vid i redovisningen av resultatet. Vidare menar Bryman att forskaren själv är det viktigaste redskapet vid datainsamlingen och det som observeras och det forskaren väljer att inrikta sig på till största del är beroende av dennes intresse (ibid.).

Semi-strukturerade intervjuer har förtjänster i form av att de lägger stor vikt vid det generella och på intervjupersonernas egna uppfattningar och perspektiv (Bryman 2011). Eftersom det

är den formen av information som vi söker genom vår studie anser vi att just semi-strukturerade intervjuer var det som bäst kan besvara våra frågeställningar och vårt syfte. Under våra semi-strukturerade intervjuer har vi använt oss av en intervjuguide (se bilaga 2), som trots vissa givna frågor även har gett utrymme för intervjupersonen att utforma svaren på sitt eget sätt (Bryman 2011). Detta anser vi ger förtjänster då intervjuprocessen är flexibel men också då den ger utrymme för intervjupersonen att ta upp teman och frågor som denne är speciellt intresserad eller berörd utav (ibid.). Detta tillvägagångssätt ger också en möjlighet att få en uppfattning om den intervjuades normer och emotioner (Eriksson-Zetterquist & Ahrne 2011). Det går relativt fort att genomföra en intervju och man kan på kort tid få höra hur ett antal personer ser på en viss företeelse (ibid.), vilket blir till en förtjänst vid undersökningar med tidspress så som den här har. Fem av våra intervjuer tog cirka 30 minuter och en tog 55 minuter vilket är ett relativt snabbt för att få ut så pass mycket information på som vi fick.

Vidare beskriver Eriksson-Zetterquist och Ahrne (ibid.) svagheter med intervju som verktyg. De skriver att det finns en risk att den intervjuade inte tolkat frågan på samma sätt som forskaren vilket kan bidra till att den intervjuade svarar på någonting annat än vad forskaren hade som syfte (ibid.). Detta är dock en svaghet som även finns vid andra metoder, exempelvis enkäter (ibid.). Vi har försökt vara tydliga vid våra intervjuer för att undvika missförstånd samtidigt som vi gett utrymme för intervjupersonen att ställa frågor om så har funnits. Vid personliga, semi-strukturerade intervjuer som vi genomfört har vi som intervjuledare alltid chans att förklara oss vilket också bidrar till att minska eventuella missförstånd mellan oss och intervjupersonen. En annan svaghet som författarna belyser är att det den intervjuade säger att hon gör, inte alltid stämmer överens med det hon gör i praktiken (ibid.). De menar då att man inte alltid kan ta förgivet att människor gör vad de säger (Eriksson-Zetterquist & Ahrne 2011) men vi har ändå valt att utgå från det intervjupersonerna förmedlat oss vilket ligger till grund för vår studie. En annan begränsning som finns vid denna typ av intervju är att vi endast får ett perspektiv, det vill säga socialsekreterarnas och utelämnar då barnens syn på situationen. Eftersom vårt syfte och våra frågeställningar inriktar sig på de utredande socialsekreterarnas syn på samtal med barn menar vi att detta inte är något problem i vår studie men vi är samtidigt medvetna om att det finns fler perspektiv vi skulle kunna utgå ifrån.

Urval

Vårt urval gjordes genom det som Bryman (2011) beskriver som ett målstyrt urval. Bryman (ibid.) beskriver denna metod som den vanligaste för kvalitativa forskare då man väljer ut, i vårt fall individer, med direkt hänvisning till de frågeställningar som utformats. I ett målstyrt urval görs urvalet utifrån studiens syfte och enheterna (individerna) väljs ut utifrån de kriterier som bidrar till att våra frågeställningar för studien kan besvaras (ibid.). Då urvalet är målstyrt i kvalitativa studier skriver Bryman (ibid.) att urvalet görs på mer än en nivå, Eriksson-Zetterquist och Ahrne (2011) kallar detta för tvåstegsurval. Först valde vi ut olika enheter inom socialtjänsten som utför barnavårdsutredningar någonstans i södra Sverige, därefter gjorde vi ett urval av intervjupersoner, det vill säga utredande socialsekreterare.

Vi tog kontakt med en av våra handledare från praktikperioden och kunde genom detta intervjua de socialsekreterare på den socialtjänsten som ville ställa upp på en intervju, dock inte handledaren själv. Vi skickade även ut vårt informationsbrev (se bilaga 1) till enhetschefer på utredande enheter inom socialtjänsten på många orter runt om i Skåne. Jönson (2010) skriver om svårigheter för studenter att etablera kontakt med intervjupersoner i samband med uppsatsskrivandet. Han menar då att de studenter som inte har någon personlig kontakt med fältet har ytterst svårt att få tag på intervjupersoner (ibid.). Trots att vi utnyttjade vår kontakt på fältet hade vi vissa svårigheter i att hitta intervjupersoner.

Om våra frågeställningar inte hade inneburit att specifika kategorier av personer skulle väljas ut hade man kunnat använda sig av ett randomiserat urval (Bryman 2011), men då vår studie endast inriktar sig mot utredande socialsekreterare som kontinuerligt samtalar med barn, är ett randomiserat urval inte lämpligt.

Våra intervjupersoner har alla sex en socionomexamen och har arbetat som utredande socialsekreterare i barnavårdsärenden i allt från ett och ett halvt till 30 år, varav samtliga är kvinnor.

Tillförlitlighet - validitet och reliabilitet

Inom den kvantitativa forskningen beskrivs ofta begreppen *validitet* och *reliabilitet* och används för att visa på tillförlitligheten i forskningar. Validitet handlar om huruvida man mäter eller identifierar det man säger sig göra medan reliabilitet handlar om hur pass precisa verktygen som används vid dessa mätningar är (Jönson 2010; Bryman 2011).

Bryman (ibid.) menar att de flesta forskare inom kvalitativ forskning, vilket är den metod vi använder oss av, anser att dessa två begrepp inte går att direkt applicera på tillförlitligheten på deras forskning då begreppen kommer ifrån det kvantitativa fältet. Det finns dock vissa metoder som kvalitativa forskare kan använda sig av för att visa på en öppenhet och tillförlitlighet i sin forskning (ibid.).

Öberg (2011) skriver om *transkriberingsreliabilitet* som en metod att använda sig av för att höja reliabiliteten vid kvalitativ forskning med intervjuer som metod. Författaren menar då att forskaren, efter den färdiga transkriberingen av sina intervjuer men innan kodningen börjar, kan lyssna till inspelningarna samtidigt som man läser igenom sin transkribering för att genom detta försäkra sig om att man skrivit det som sägs (ibid.). Detta var en metod vi använde oss av för att försäkra att vi transkriberat vad som verkligen sägs.

En utförlig beskrivning av vår metod, vårt urval och vårt genomförande är också en del av vår studies validitet och reliabilitet (Bryman 2011). Därför har vi även valt att hänvisa till detta under de ovanstående delarna av vår uppsats.

Etiska överväganden

Inom all sorts forskning finns det vissa etiska frågor att som forskare ta ställning till. När den forskning man bedriver direkt berör människor blir detta ännu viktigare. Bryman (2011 s. 131) skriver att; ”grundläggande etiska frågor rör frivillighet, integritet, konfidentialitet och anonymitet för de personer som är direkt inblandade i forskningen”. Dessa fyra teman är något vi lägger stor vikt vid i vår studie och i vår kontakt med våra intervjupersoner. När vi gör detta så gör vi det med Vetenskapsrådets (2002) forskningsetiska principer framför oss. Vetenskapsrådet har lagt fram fyra huvudkrav gällande forskningsetik (ibid.), vilka är *informationskravet*, *samtyckeskravet*, *konfidentialitetskravet* och *nyttjandekravet*.

Då personerna vi undersöker är aktiva i vår studie genom att delta i intervjuer där vi frågar om deras upplevelser och tankar, blir informationskravet viktigt (ibid.). Vi informerade därför om syftet med vår studie, vad frågorna vi kommer att ställa handlar om, att deras svar endast kommer att användas i vår uppsats där de kommer att vara avidentifierade och att deras deltagande självklart är frivilligt redan när vi tog kontakt med och frågade socialsekreterarna om de kunde tänka sig att delta. Detta genom vårt informationsbrev (se bilaga 1). Genom detta kommer också samtyckeskravet, nyttjandekravet och konfidentialitetskravet in. Innan vi satte igång med intervjuerna informerade vi även om att de kan välja om det finns någon fråga

de inte vill svara på eller om de vill avbryta intervjun (ibid.). Det tog vi upp för att vara tydliga och för att de skulle få ställa frågor till oss kring antingen informationsbrevet, vår studie eller något annat de hade funderat kring.

3. Genomförande

Aspers (2007 s. 181) beskriver kort att ”analys betyder att plocka isär och ... att sätta ihop”. Detta har vi gjort genom att först spela in våra intervjuer, transkribera och koda dem för att sedan relatera vår kodade empiri till teori och begrepp för att på så sätt kunna hitta svar på våra frågeställningar.

För att få exakt empiri genom våra intervjuer och transkriberingar har vi spelat in intervjuerna med inspelningsmaterial. Det som låg oss närmast till hands att använda var vår iPhone och genom den en inspelningsapplikation, iTalk. Eriksson-Zetterquist och Ahrne (2011) skriver att vid ett mindre antal intervjuer är mobiltelefonens teknik tillräcklig. Vi testade vår utrustning innan intervjuerna för att vara säkra på att det fungerade. Precis som Aspers (2007) så utgick vi ifrån att vi skulle spela in våra intervjuer redan från början, just för att få fram den bästa empirin, något som även stärker studiens validitet och reliabilitet. Självklart så frågade vi våra intervjupersoner både i förväg, genom informationsbrevet (se bilaga 1), och i anslutning till intervjun om det gick bra att vi använde oss av inspelning. Aspers (2007 s. 152) skriver också om hur forskaren ”alltid måste vara beredd på att tvingas genomföra en intervju utan att kunna spela in den”. Detta var dock inget vi ställdes inför då alla våra intervjupersoner samtyckte till inspelningen.

Efter intervjuns genomförande har vi transkriberat de flesta av våra intervjuer samma dag som vi genomfört dem, och om inte direkt i anslutning till intervjun så har det skett så snabbt som möjligt. Aspers (2007) skriver om hur det oftast är bättre att transkribera intervjuer efterhand som de genomförts och att inte vänta med utskriften tills efter alla intervjuer. Genom detta minskar risken för missförstånd och både validiteten och reliabiliteten ökar. Vi har även varit med båda två under alla intervjuer, den ena som intervjuledare och den andra har antecknat. Vi turades om med vilken av oss som hade vilken roll. Eftersom båda två var med kunde också vilken av oss transkribera. Att det är någon som var med vid intervjun som ska skriva ut den blir viktigt för att kunna se alla nyanser eller, som Aspers (2007 s. 152) skriver; ”identifiera relationer mellan begrepp, teman samt olika ’hopp’ och kopplingar som den

intervjuade gör”. Om det är forskaren själv som transkriberar så kan forskaren under tiden också komma på idéer och se mönster i materialet (ibid.).

För att analysera vår empiri har vi valt att kodat materialet. En förutsättning för detta är att det finns ett utskrivet empiriskt material (ibid.) vilket är anledningen till att vi transkriberade våra intervjuer.

Aspers (2007 s. 172) skriver hur ”marginalmetoden” inom kodning är att föredra vid mindre forskningsprojekt, så som vårt arbete med denna studie. Därför har vi skrivit ut våra transkriberade intervjuer och kodat dem med papper och pennor i olika färger. Koder används, enligt Aspers (2007), för att hitta likheter och olikheter i sitt forskningsmaterial. Vi kodade våra transkriberade intervjuer för att kunna besvara vårt syfte och våra frågeställningar. Vidare skriver Aspers (2007 s. 179) hur ”en kodning blir mest lyckad om det finns styrning och riktning i projektet. Teorin och forskningsfrågan är grunden för denna styrning”. Författaren (ibid.) fortsätter sedan att beskriva kodningen som en kreativ process där både frågeställningar och teori kan komma att ändras och detta är också något vi tog i beaktning. Vi började vår kodning med att leta efter begreppen ur vår teori och fortsatte med vad våra intervjupersoner svarat på våra frågor ur intervjuguiden (se bilaga 2) som vi utformat från våra fyra teman: metoder, svårigheter, upplevelser av säkerhet samt barns vilja/barns bästa. Vi använde oss i kodningen till viss del av det övergripande schema som Aspers (ibid.) visar, detta är även en modell som Jönson (2010) förklarar. Eftersom vi genomförde semi-strukturerade intervjuer kodade vi genom att se vad intervjupersonerna faktiskt svarade på de frågor vi hade med oss till intervjun (Jönson 2010), vilket blir våra ”grundkoder” (Aspers 2007 s. 179). Sedan utgick vi ifrån vår teori och våra frågeställningar för att gradvis bilda nya och fler koder och, som Aspers (ibid.) uttrycker det; ”försöka fånga de begrepp som aktörerna använder”. Kodningen är det verktyg vi har använt oss av för att kunna relatera vår teori och våra begrepp på vår empiri och genom det besvara våra frågeställningar.

4. Teori – Professionsteori

När man definierar begreppet *profession* görs det ofta inom professionsteorin genom att visa på ett antal kännetecken på vad som gör ett visst yrke till en profession (Johnsson & Lindgren 1999). Johnsson och Lindgren (ibid.) tar upp Greenwood's fem attribut som han kommit fram till i sin forskning och visar i *Attributes of a Profession i Social Work* från år 1957. De är "1) systematisk teori, 2) professionell auktoritet, 3) samhällets sanktion, 4) etiska regler och 5) egen kultur" (Johnsson & Lindgren 1999 s. 15). Även Svensson, Johnsson och Laanemets (2008) tar upp liknande egenskaper som kännetecknande för en profession då de beskriver "vetenskaplig auktoritet eller professionell expertis, allmänhetens förtroende, autonomi, en avgränsad jurisdiktion, egna yrkesorganisationer och en speciell professionell etik" (Svensson et al. 2008 s. 79).

Om yrket socionom ska räknas in till de yrken som benämns som professioner eller inte finns det en stor oenighet om inom forskarvärlden (Johnsson & Lindgren 1999; Svensson et al. 2008). Det är dock inte i den diskussionen vi ska befinna oss i denna teorigenomgång eller i vår studie överhuvudtaget. Istället ska vi ta utgångspunkt i vad Greenwood benämner som "systematisk teori" (Johnsson & Lindgren 1999 s. 15) och Svensson et al. skriver om som "vetenskaplig auktoritet eller professionell expertis" (Svensson et al. 2008 s. 79). Det vi kommer att använda oss av för att teoretisera och analysera våra intervjuer med socialsekreterarna är, vad vi kommer att benämna som, socionomers professionella *kunskapsbas*.

Den professionella kunskapsbasen

Svensson et al. (2008) diskuterar hur en professions kunskapsbas är ett tydligt karaktäristiska för en viss profession och hur det i kunskapsbasen sedan ingår två delar; yrkeskunskaper och kompetenser. Författarna beskriver både en *generell kompetens* och en *reell kompetens* som behövs för att på ett professionellt sätt kunna bedriva sitt arbete (ibid.), vilka tillsammans bildar den ena delen av kunskapsbasen så som vi kommer att använda begreppet. Den andra delen utgörs av fyra olika yrkeskunskaper beskrivna så som de används av tjänstemän, vilket innefattar de yrken som producerar tjänster istället för varor, av Ellström (1992). Dessa är:

- ”*Objektkunskap*, dvs. kunskap om arbetsobjektet eller de sakfrågor som verksamheten gäller.
- *Procedurkunskap*, dvs. kunskap om egna tillgängliga handlingsalternativ och deras konsekvenser.
- *Klientkunskap*, dvs. kunskap om klienternas behov, föreställningar och sätt att fungera i psykologiskt hänseende ...
- *Metakunskap*, dvs. kunskap om sig själv och sitt eget kunnande, dess räckvidd och gränser, starka och svaga sidor” (Ellström 1992 s. 51).

Med begreppen generell kompetens, reell kompetens, objektkunskap, procedurkunskap, klientkunskap och metakunskap kommer vi att analysera vår empiri, dvs. det som socialsekreterarna pratar om under våra intervjuer. Det är Ellström (1992) som från början har visat på de fyra yrkeskunskaperna men då ur en vidare tjänstemanna-synvinkel, Svensson et al. (2008) har sedan beskrivit hur de används i det sociala arbetet, tillsammans med den generella och reella kompetensen. Genom vår analys vill vi visa på vilken sorts kompetens eller yrkeskunskap som gör våra intervjuade socialsekreterare säkra i barnsamtal, vilken sort de tycker är viktigt att ha och vilka de skulle vilja ha mer av. Så med stöd i Ellström (1992) och Svensson et al. (2008) ska vi nu först förklara dessa begrepp närmare samt hur de kan ses ur just socionomens, och den utredande socialsekreterarens, synvinkel.

Den *generella kompetensen* är för det första en socionomexamen. Genom sin examen innebär det att socialarbetaren ska ha en generell kompetens som kan vara, exempelvis ”människors skilda livsvillkor, kunskap om lagstiftning, socialpolitik, utredningsmetodik, olika behandlingsmetoder och hur man bemöter människor i utsatta situationer” (Svensson et al. 2008 s. 98). När man som socionom sedan arbetar inom olika fält i det sociala arbetet utvecklas även en mer specifik kompetens inom det området man är yrkesverksam. För utredande socialsekreterare i barnavårdsutredningar skulle detta kunna vara kompetens kring familjekonstellationer eller barns utveckling. Denna utveckling inom yrket blir också en del i att öka den *reella kompetensen* som kan ses som den icke-formella kompetensen. Den som man ej har fått med sig genom utbildning, utan tillförskaffat sig genom praktik, yrkesutövning eller andra personliga erfarenheter (Svensson et al. 2008). För att utföra ett framgångsrikt socialt arbete krävs även vissa personliga egenskaper, vilka även de blir en del av den reella kompetensen, exempelvis förmågan att skapa relationer och ett etiskt förhållningssätt. Dessa är färdigheter som visst kan tränas under en formell utbildning men enligt Svensson et al.

(ibid.) krävs det även att vissa personliga egenskaper redan finns där hos personen. För att den reella kompetensen ska kunna utvecklas krävs det dock att man har en viss generell kompetens som grund.

Objektkunskap inom det sociala arbetet är det som sätter ramarna och det som socionomen använder sig av i ett första skede i arbetet. Det kan vara kunskaper om vilka lagar som gäller i ett visst fall och hur hjälpen är organiserad kring just den klientens problematik som socionomen och tjänstemän har kunskap om (Ellström 1992; Svensson et al. 2008). Utredande socialsekreterare förlitar sig på sin objektskunskap kring bland annat lagstiftningen i LVU och SoL och organisationen omkring hur det går till vid familjehemsplaceringar av barn. Socionomer liksom andra tjänstemän använder sig av sin *procedurkunskap* när man vet vilka former av hjälp det finns att erbjuda en klient och vilka konsekvenser det kan komma att bli vid de olika alternativen. I ett samtal kan det också vara procedurkunskap när man väljer att använda sig av en viss metod och har kunskaper om vad det kan göra med klienten, samtalet eller relationen (ibid.). *Klientkunskapen* är det som gör att socionomen kan göra bedömningar kring klienten och omkring vilket behov av stöd klienten kan tänkas ha. Att ha en kunskap om klientens "sätt att fungera i psykologiskt hänseende" (Svensson et al. 2008 s. 98) blir också att ha en uppfattning om den psykologiska stress som klienten kan vara under i ett samtal med en myndighetsperson och, för utredande socialsekreterare i barnavårdsärenden, hur detta kan ta sig uttryck om klienten ifråga är ett barn. Med *metakunskapen* kan socionomen och andra tjänstemän reflektera kring alla dessa kunskaper samtidigt för att kunna göra en helhetsbedömning av klienten, dess situation och vad som skulle kunna vara det bästa alternativet för att hjälpa. På samma gång är socionomen reflekterande och har en självmedvetenhet över sig själv och sin kunskap (Ellström 1992; Svensson et al. 2008).

Trevithick (2008) menar i sin artikel *Revisiting the Knowledge Base of Social Work: A Framework for Practice* att kunskapsbasen för socialt arbete är svårdefinierbar. Författaren själv väljer att definiera den utefter tre huvudgrupper av kunskap, 1) teoretisk kunskap (eller teori), 2) faktisk kunskap (inklusive forskning) samt 3) praxis/praktisk/personlig kunskap [vår översättning], där de tre grupperna även var och en har tre undergrupper. Trevithick (2008) visar även på vikten av att klienternas kunskap blir en del av kunskapsbasen för socialarbetare och hur de olika typerna av kunskap i verkligheten går in i varandra. Trevithick (2008) menar då, i likhet med Ellström (1992), att uppdelningar av yrkeskunskaper inte är så skarpa i verkligheten som de kan se ut att vara i teorin. Ellström menar att det är "viktigt att understryka att denna uppdelning görs för analytiska syften" (Ellström 1992 s. 49). Att

Ellström (ibid.) har gjort sin uppdelning i analytiska syften, medan Trevithicks (2008) huvudsakliga syfte var att göra kunskapsbasen tillgänglig för praktiker och studenter, kan vara den anledningen till att vi anser Ellstöms uppdelning bättre lämpad att använda i vår analys.

5. Bakgrund

Nedan kommer vi att beskriva några av de lagar som utredande socialsekreterare är styrda utifrån men som också är några av de lagar som finns till för barnet i samhället. Vi anser att det är relevant då vill vi ge läsaren en bakgrund till vad de utredande socialsekreterarna har att utgå ifrån i sina barnsamtal sett utifrån ett juridiskt perspektiv. Vi kommer även att skriva om samtal med barn. Detta anser vi är en viktig del i vårt arbete då utredande samtal skiljer sig mycket ifrån exempelvis ett bearbetande samtal och det är viktigt att ha kunskap om det för att kunna skilja dem åt. Vi vill ge en bredare förståelse för vad våra intervjupersoners arbetsuppgift är för att på så vis få en bredare grund till deras olika åsikter och erfarenheter som presenteras i resultat- och analysdelen.

Juridisk bakgrund

Barns bästa och *barns rätt* återfinns inom både internationell och nationell rätt och är mycket viktiga för barnets rätt i samhället (Schiratzki 2010). Schiratzki (2010) skriver om barnkonventionens artikel tre som handlar om barnets bästa; ”vid alla åtgärder som rör barn, vare sig de vidtas av offentliga eller privata sociala välfärdsinstitutioner, domstolar, administrativa myndigheter eller lagstiftande organ, skall barnets bästa alltid komma i främsta rummet” (s. 27). Barnkonventionens artiklar 1-41 handlar om barns rättigheter inom olika områden (ibid.). Första delen behandlar grundläggande fri- och rättigheter så som barns rätt till frihet, namn, liv, religionsfrihet, yttrandefrihet och barns rätt att komma till tals (ibid.). I den andra delen finns rättigheter som berör barns rätt till skydd mot faror, så som sexuellt utnyttjande, fysiska och psykiska övergrepp och vanvård (ibid.). Den sista delen tar upp rättigheter som avser att främja barns utveckling genom utbildning, lek och fritid (ibid.). Även våra nationella lagar tar upp barns bästa. De lagar vi presenterar nedan är de som socialsekreterarna arbetar utefter dagligen.

Barnkonventionen artikel 12

Då det är frågor som rör barnet själv ska barnet få möjlighet och utrymme till att själv uttrycka sin åsikt. Detta ska göras med hänsyn till barnets mognad och ålder.

Föräldrabalken (1949:381) 6 kap 2a §

I denna lag beskrivs att barns bästa alltid ska vara avgörande vid beslut som rör sig om vårdnad, boende och umgänge. Vid bedömningen av barnets bästa ska risker beaktas, så som att barnet eller någon annan i familjen utsätts för övergrepp, olovligt förs bort eller hålls kvar mot dennes vilja eller far illa på andra sätt. Barnets behov av en kontinuerlig kontakt med sina föräldrar ska också tas hänsyn till.

Socialtjänstlagen (2001:453) 1 kap. 2 §

Varje människa under 18 år är att räknas som barn. Barnets bästa ska tas med stor hänsyn vid alla åtgärder där barn är iblandade. Barnets bästa ska vara en avgörande faktor då beslut ska tas om vård- eller behandlingsinsatser.

Socialtjänstlagen (2001:435) 11 kap. 2 §

Då socialstyrelsen beslutar om att en utredning ska inledas ska den bedrivas så att inte någon utsätts för skada. Den ska bedrivas skyndsamt och vara slutförd inom senast fyra månader.

Lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (1990:52) 1 §

Insatser som rör barnet ska i största möjliga utsträckning beslutas i samförstånd med barnet och dennes vårdnadshavare. Insatserna ska kännetecknas med stor respekt för barnets integritet och människovärde och barnets bästa ska alltid vara avgörande.

Samtal med barn

”Att samtala är därmed mer än bara en metod. Det är först och främst att låta en allmänmänsklig egenskap samspela, något som vi alla, oavsett ålder och andra förutsättningar, har behov av och en grundläggande förmåga till” (Övreeide 2010 s. 15).

Detta stycke från Övreeide passar bra som en inledning till det som vi kallar samtal med barn. Att samtala är som Övreeide beskriver, en egenskap att samspela, som vi alla mer eller mindre har förmåga till. Det kan låta enkelt, men att samtala om betungande saker och att samtala med *barn* om betungande saker är en konst som kräver mer än grundläggande förmåga. Att samtala med barn uppfattas i många fall som mycket svårt vilket även bidrar till att det till viss del undviks (ibid.).

Utredande samtal

Det finns många olika typer av samtal så som bearbetande- och stödjande samtal, men vi inriktar oss på de *utredande* samtalen vilket är en stor del i socialtjänstens utredningar (Socialstyrelsen 2004) och den vanligaste typen av samtal som våra intervjupersoner använder sig av.

Samtal inom socialtjänsten i utredningssyfte skiljer sig från samtal med barn i andra sammanhang (ibid.). Inom socialtjänsten kan samtal med barn grunda sig på oro för barnets utveckling och livssituation (ibid.). Det kan även röra sig om frågor kring vad barnets bästa är utefter exempelvis svåra separationer föräldrarna emellan eller om föräldrarnas förmåga att sätta barnets behov i centrum (ibid.). Till huvuduppgift hör till att bedöma vilken eventuell insats som är till barnets bästa, jml. 1 kap. 2 § SoL, vilket bedöms utifrån olika aspekter så som barnets relation till närstående, barnets berättelser om sin livssituation och övrigas syn på barnet, ex. skola, myndigheter och andra i barnets närhet (ibid.).

Samtalen och kontakten mellan utredaren och barn/omsorgspersoner kan påverkas av att hjälpen ibland kan betraktas som tvång (Socialstyrelsen 2004). Vad gör de utredande samtalen så olika andra typer av samtal? Med tanke på att en utredning öppnats på grund av oro för barnet, är socialsekreteraren i behov av att få fram mer generell vetskap om barnets uppfattning, erfarenheter, funktionsområden och utvecklingsnivå för att kunna göra en relevant bedömning kring barnets situation i förhållande till innehållet i anmälan (Övreeide 2010). Det handlar alltså om att förstå och hitta fram till problem och resurser hos barnet och dennes omsorgspersoner (ibid.). I samtal överlag är det viktigt att etablera en välfungerande och bra kontakt med barnet och dennes omsorgspersoner för att på så vis visa barnet att det är okej att prata med mig som utredare (Övreeide 2010). Det är också viktigt att visa barnet att det går att samtala om svåra saker (Socialstyrelsen 2004). Detta kan dock upplevas som svårt i utredningsarbete då det i vissa fall sker mot individens vilja då de inte samtyckt till att öppna utredning, samt att utredningstiden varar som längst i fyra månader vilket inte är en optimal tid att skapa en välfungerande relation på (ibid.). Trots det är det viktigt att i största utsträckning försöka klargöra den konfliktsituation som råder i barnets liv (ibid.).

Avslöjande samtal

Avslöjande samtal är en del av de utredande samtalen som är särskilt angelägna när det är något allvarligt som barnet blir utsatt för (Övreeide 2010). ”Barnet vet något som vi inte vet, och vi kan inte få kännedom om detta utan att barnet själv berättar det” skriver Övreeide

(2010 s. 196). Dessa samtal inriktar sig specifikt på barnets eventuella destruktiva erfarenheter (ibid.) och vid misstanke om övergrepp (Socialstyrelsen 2004).

Då ett barn blivit allvarligt försummat eller misshandlat är det i regel bara barnet själv och förövaren som känner till händelsen vilket bidrar till att barnets egen förklaring av konkreta händelseförlopp och upplevelser kan vara den enda vägen att få kännedom om barnets erfarenheter och livssituation (Övreeide 2010). I sådana här situationer är det viktigt att veta vad vi ska göra med informationen som barnet förmedlar till oss, framförallt då barnet varit med om något hemskt som bidrar till att barnet inte kan bo hos omsorgspersonen (ibid.). Övreeide skriver vidare att det självklart är svårt att förutse vad barnet kommer att berätta, men han menar att vi inte ska ta reda på något som vi inte kan hantera då det kan ge omfattande konsekvenser för barnet om vi inte kan hantera det barnet säger. En av de viktigaste principerna är att just bekräfta det barnet säger och inte ignorera eller tolka om det vilket kan bidra till att barnet låser sig och berättar om andra saker än sin egen upplevelse (Övreeide 2010).

Samtalsmetoder

I detta avsnitt kommer vi att presentera olika samtalsmetoder och några hjälpmedel som finns för socialsekreteraren att tillgå i samtal med barn. Ämnet metoder har varit en viktig del i vår studie och vi bedömer därför att det är av betydelse att ge läsaren en förklaring till de begrepp vi skriver om. När vi hänvisar till metoder i resultat- och analysdelen är det dessa metoder i barnsamtalen vi menar.

Samtliga av våra intervjupersoner arbetar utefter BBIC i sina utredningar. BBIC står för Barns behov i centrum och syftar till att stärka barnperspektivet och delaktigheten för barn, unga och deras familjer. Detta är ett system som har spritt sig i Sverige och skapar på så vis enighet för att förbättra och upprätthålla kvalitén i den sociala barn- och ungdomsvården (Socialstyrelsen 2013).

Nedan kommer vi att beskriva fem olika metoder som används i samtal med barn. Dessa metoder är Nallekort, Tejping, Emmadockor, Nätverkskarta och Norrköpingsmodellen. Anledningen till att vi valt just dessa är för att de är metoder som varit mest förekomna hos socialsekreterarna under våra intervjuer.

Nallekort är 48 stycken olika kort i pappersform som föreställer nallebjörnar i olika åldrar med olika känslouttryck. Nallekorten är ett hjälpmedel för barnet att lättare kunna identifiera

sina känslor men också att prata om dem vilket ofta kan vara svårt. Barnet får först identifiera ett visst antal nallar som samtalsledaren valt ut och sedan välja exempelvis vilken nalle som bäst föreställer barnet själv, mamma, pappa osv.

Tejping är en metod som blivit allt vanligare inom socialt arbete och är främst utvecklat av den norske psykologen Martin Soltvedt. Tejping innebär att barnet visuellt får gestalta sitt nätverk, sin livssituation eller en traumatisk upplevelse via målade figurer. Detta utspelar sig sedan på en ”scen” som tejpas upp på ett bord. Det innehåller minst 20 stycken människofigurer i olika åldrar och olika kön. För att barnet ska kunna konkretisera miljön finns det även hus, bilar, djur, träd och möbler uppsatta på scenen (Sjölin-Nilsson & Nilsson 2009). Samtalsledaren deltar själv med en egen figur för att bidra till att skapa dialog och berättelser kring barnets upplevelser. Syftet med tejping är att via ett lekfullt sätt närma sig svåra teman för att sedan få en förståelse och hitta lösningar. Tejping passar bra då orden inte räcker till och bidrar till kreativitet hos såväl barnet och samtalsledaren (ibid.).

Emmadockor är en metod utvecklad av Emma Antonsson, legitimerad psykolog.

Emmadockor är enligt Socialstyrelsen (2004) ett bra hjälpmedel vid samtal med små barn då de oftast blir mer intresserade av samtalet om det finns dockor tillhanda. Dockorna är gjorda i trä i olika kroppsformer och färger men de saknar ansikten och kan därför inte uttrycka någon specifik känsla. Sjölin-Nilsson & Nilsson (2009) skriver att Emmadockor passar bra i kombination med Nallekort eller nätverkskarta.

Nätverkskarta används för att kartlägga det sociala nätverks som barnet är involverat i.

Utifrån denna metod kan samtalsledaren samtala med barnet om hur familjen är konstruerad och vad som händer i de olika miljöerna som barnet befinner sig i. Detta är alltså ett tillvägagångssätt att orientera sig kring barnets familj och dennes relationer.

Norrköpingsmodellen är en metod för socialtjänstens utredande samtal med barn. Modellen är framtagen av forskargruppen NIHCD som står för (National Institute of Health and Human Development) som sedan utvecklats vidare av socialsekreterare i Norrköping. Modellen har nio steg som socialsekreteraren ska genomgå tillsammans med barnet, detta i syfte för att barnet ska få sin lagstadgade och självklara rätt att bli lyssnad på. Syftet med modellen är alltså att barnets röst ska komma i fokus.

Samtalsmetoder och hjälpmedel – förtjänster och begränsningar

Det finns olika tillvägagångssätt för att samtala med barn. Iwarsson (2007) skriver att det finns risker med att använda sig av bestämda mallar, exempelvis att samtalsledaren fokuserar mer på genomförandet än att lyssna på det barnet säger. Även Cederborg (2010) menar att det finns en risk med att använda hjälpmedel i samtal med små barn då de kan ha svårt att skilja mellan verklighet och fantasi, vilket även kan bidra till förvirring för barnet då användandet av nallar, dockor och dylikt uppmanar barnet till att använda fantasin. Barnombudsmannen (BO 2004) skriver däremot att barn har lättare att berätta saker utifrån sitt eget perspektiv då samtalsledaren använder sig av en bra samtalsmetodik så som en bestämd mall.

Socialstyrelsen (2004) skriver i ”Samtal med barn i socialtjänsten” att användandet av hjälpmedel i samtal med barn kan bidra till att barnet lättare kan samtala om känslor vid olika situationer samtidigt som de betonar en viktig utgångspunkt i att stäva efter att låta barnet prata så fritt som möjligt, oberoende på hjälpmedel. En annan viktig del i samtal med barn som både Iwarsson (2007), BO (2004), Övreeide (2010) och Cederborg (2005) är eniga om är att som samtalsledare inleda med öppna frågor för att sedan låta en historia växa fram utifrån barnets perspektiv. Ett exempel på öppna eller ”inventerande yttranden” som Cederborg (2005) skriver om är ”Du sa innan att du inte kunde gå till skolan, berätta mer om det” eller ”Du sa innan att pappa blev arg, berätta mer om det, hur är pappa när han är arg”. Att fråga ”Varför” och frågor där barnet kan svara ”ja” eller ”nej” bör därför undvikas (ibid).

6. Tidigare forskning

I denna del av vår studie visar vi på hur andra har studerat det ämne vi berör, nämligen just socialsekreterares perspektiv, samtal med barn inom socialtjänsten och socionomers kompetenser och kunskaper i socialt arbete. Ingen av studierna vi hittade handlar precis om vårt ämne utan de berör temat på olika sätt.

Utifrån socialsekreterarnas perspektiv

Monica Davidson och Therese Magnusson (2002) har skrivit magister-uppsatsen *Möten med barn inom socialtjänsten – en kvalitativ studie från Lunds universitet*. Deras syfte var att se barnperspektivet i barnavårdsutredningar ur den utredande socialsekreterarens synvinkel. De har i studien både intervjuat socialsekreterare och gjort aktstudier av barnavårdsärenden. Författarna visar på mönster i hur socialsekreteraren etablerar kontakt och en relation till barnet och hur detta görs på olika sätt med olika barn. De ser hur socialsekreteraren tar i beaktning barnets ålder och mognad i kommunikationen med barnet, men hur barn som förekommer i vårdnadsutredningar ofta uppfattas som yngre än sin faktiska ålder och att just barnets mognadsnivå blir det viktigaste i vilken nivå socialsekreteraren lägger sig på i kommunikationen med barnet. De ser också svårigheter för socialsekreterarna i dilemmat att barnet faktiskt måste skyddas enligt lag.

De finska professorerna Pirjo Pölkki och Riitta Vornanen har tillsammans med de två socialarbetarna Merja Pursiainen och Marjo Riikonen skrivit artikeln ”Children’s Participation in Childprotection Processes as Experienced by Foster Children and Social Workers” ur tidskriften *Child Care in Practice*. Författarna tar upp både barnets och socialsekreterarnas perspektiv och synvinkel på hur barn blir hörda och delaktiga i barnavårdsutredningar. Detta tog de reda på med hjälp av semi-strukturerade intervjuer med åtta barn som varit föremål för barnavårdsutredningar samt fyra utredande socialsekreterare. De största svårigheterna som socialsekreterarna i studien uttrycker är brist på tid och personal för att ha tid att lyssna på barnen samt den stora lojalitetskonflikt barnen är i gentemot sina föräldrar (Pölkki, Vornanen, Pursiainen & Riikonen 2012).

Annica Abrahamsson och Elin Winsnes (2011) har skrivit kandidatuppsatsen *Möjligheter och svårigheter- en kvalitativ studie om barnsamtal i vårdnadstvist* som kan liknas med Marika Ekroths (2006) kandidatuppsats *Att samtala med barn vid utredningar gällande vårdnad*,

boende och umgänge. Båda uppsatserna är kvalitativa studier om barnsamtal utifrån familjerättssekreterares perspektiv vilket genomförts via tre samt sex stycken semi-strukturerade intervjuer. Deras syften med uppsatserna var att undersöka vilka handlingsstrategier som familjerättssekreterare använder sig av när de samtalar med barn samt med föräldrar och svårigheten i att tolka vad barnets vilja egentligen står för.

Lena Engström Pettersson och Jeanette Jylhä (2006) skriver i deras examensuppsats om barnavårdsutredares upplevelser av samtal med barn i utredningsprocessen samt deras syn på sin utredarroll som myndighetsperson. Författarna beskriver att socialsekreterarna upplever sin utredarroll som mycket påfrestande då en utredning känslomässigt berör dem men trots detta även stimulerande. Något som var centralt för samtliga intervjupersoner i denna studie var barnets beroende av sina föräldrar samt vikten av handledning i sitt arbete.

Margareta Gustavsson (2005) har skrivit boken *Barnets vilja. Socialsekreterares erfarenheter från utredningssamtal med barn i Norrköpings kommun*. Boken handlar om barns vilja utifrån socialsekreterares erfarenheter från utredande samtal med barn mellan 4-19 år. Författaren beskriver hur viktig barnets vilja och inställning är för att kunna göra en bedömning om barnets bästa. Det är sex stycken utredande socialsekreterare i Norrköpings kommun som fått testa på att använda sig av forskningsgruppen NIHCD:s, (National Institute of Child Health and Human Development) intervjuguide för utredande samtal med barn. Denna teknik syftar till att som samtalsledare vara så neutral som möjligt och inte påverka barnets berättelser. Den specifika teknik de använder sig av är med hjälp av ordet "berätta" för att på så vis låta barnet komma till tals. Boken vänder sig till yrkesverksamma i socialtjänsten som upplever osäkerhet inför uppgiften att samtala med barn. Idén till boken har framkommit genom att ett flertal uttryckt ett behov av att få veta mer om de sex socialsekreterarnas erfarenheter av utredningssamtal med barn.

Socionomers kompetens och kunskap

Ulf Hammare har genom Socialstyrelsen givit ut rapporten *Kompetens i de sociala professionerna* (2004). Författaren gör bland annat en kunskapsöversikt kring vad det innebär att vara kompetent och ha kunskap inom socialt arbete och menar att det är ingen enkel uppgift att definiera detta. Han delar upp kompetensbegreppet i två delar – den teoretiska utbildningen och den praktiska erfarenheten, men menar samtidigt att en ytterligare del inte riktigt ryms i någon av dessa och det är de faktorer som har med personliga egenskaper att

göra. Hammare menar vidare att det finns olika typer av kunskap och att man inom dessa kan tala om både den praktiska- och den teoretiska delen, eller explicita och implicita former av kunskap som författaren uttrycker det (Hammare 2004).

Åke Bergmark och Tommy Lundström har skrivit artikeln *Education, practice and research. Knowledge and attitudes to knowledge of Swedish social workers* (2002) där de bland annat visar sin undersökning kring hur verksamma socionomer värderar sin kunskap. Författarna har genom en enkätundersökning kommit fram till att den kunskapen socionomerna använder sig mest av och värderar högst är den som de tillförskaffat sig genom att praktiskt utföra sitt arbete. Efter det rankar socionomerna kunskapen de får från kollegor om arbetsrutiner och färdigheter, sedan kunskapen de fått från socionomutbildningen och slutligen den kunskap de förvärvar genom vidareutbildning under arbetstiden.

7. Resultat och analys

I vår gemensamma resultat- och analysdel vill vi visa på dels vad de utredande socialsekreterarna vi intervjuat har berättat om sin kunskap och sina upplevelser av utredande barnsamtal, samt med stöd i vår teori kring socionomers *kunskapsbas* se vilka kunskapsformer de använder sig av, inte använder sig av eller skulle vilja ha mer av. Detta gör vi med hjälp av både citat från våra intervjupersoner och sammanfattande beskrivningar. Begreppen vi använder för att analysera är Svenssons et al. (2008) *generell-* och *reell kompetens* och Ellströms (1992) *objektkunskap*, *procedurkunskap*, *klientkunskap* samt *metakunskap*, se vårt teoriavsnitt för en närmare förklaring av vår teori kring kunskapsbasen och dessa begrepp.

Vi har valt att ge våra intervjupersoner fiktiva förnamn för att läsaren lättare ska kunna följa vår text och vilken socialsekreterare som uttrycker vad. För att förtydliga har vi även delat upp resultat och analysdelen och använder oss av underrubriker skapade av våra frågeställningar. Vi kommer inte att referera till Svensson et al. eller Ellström i den löpande texten utan avslutar varje avsnitt med en kortare sammanfattning där vi också tydliggör referenserna. Varje gång vi hänvisar till de ovan nämnda teoretiska begreppen är det i Svenssons et al. (2008) och Ellströms (1992) betydelse av dem, så som vi förklarat dem i vårt teoriavsnitt.

Hur använder de utredande socialsekreterarna sig av sin kunskapsbas vid valet av metoder i deras barnsamtal?

”Jag har mött barn och möter barn som inte är verbala. Och för att kommunicera med dem så måste jag vara flexibel och prata deras språk och har de inte talet som kommunikationssätt i första hand, ja, då måste vi kommunicera på annat sätt. Så enkelt är det.” – Christin

Alla socialsekreterare som vi intervjuat använder sig, mer eller mindre, av metoder på något sätt. Exempel på de metoderna som de ofta pratade om är; Nallekort, Emmadockor, Tejping, Nätverkskartor och Norrköpingsmodellen. Två utav socialsekreterarna har en formell utbildning i metoden Nätverkskartor och två andra i Norrköpingsmodellen, därmed har de en generell kompetens i de metoderna. Flera av socialsekreterarna berättar att de använder sig av Nallekort, Emmadockor eller Tejping utan att ha en formell utbildning i dessa metoder. Vi kan då se hur de använder sig av sin reella kompetens i hur man gör barnsamtal och har lärt

sig metoderna genom praktisk erfarenhet eller via hjälp från kollegor. Speciellt de socialsekreterare som har lite kortare yrkeserfarenhet uttrycker att de gärna skulle bättra på sin generella kompetens med mer formell utbildning i specifika metoder medan de som har en lång karriär, kan vi se, talar oftare med en metakunskap kring användandet av metoder. De har en självmedvetenhet i vad de kan, vilka metoder som passar dem och kan känna en säkerhet i att deras kunskaper kring metoder duger. Som Christin uttrycker det:

”Sen är det också viktigt att det passar mig, det är därför jag testar. Det hjälper inte om det är en jättebra metod om den inte passar mig, då kommer det aldrig att funka.” – Christin

Det är med hjälp av sin reella kompetens socialsekreterarna kan välja vilken metod som passar dem bäst. Sedan uttrycker alla våra intervjupersoner hur de med, vad vi ser som, sin klientkunskap väljer vilken metod som passar bäst till det specifika barnet de har framför sig. När socialsekreterarna talar om hur barnets ålder och mognad avgör hur och vilken metod de använder menar vi att det visar på deras användande av sin klientkunskap kring klientgruppen barn. De betonar vikten av att veta vad det är för barn de har framför sig för att sedan använda sig av en metod som passar det unika barnet och dennes behov. Tre av socialsekreterarna menar även att syftet med just det samtalet också är en stor del i valet av metod, vad det är utredningen handlar om eller vad för sorts information de söker från barnet. Här använder de sin procedurkunskap i att de reflekterar över vilka konsekvenserna kan bli av vilket handlingsalternativ, i detta fall metod, de väljer.

”Sen kan det ju också handla om vad som är syftet med samtalet, vad är jag ute efter att ta reda på... Pratar vi om nätverk så kanske dockor passar bättre eller att jag gör en nätverkskarta med barnet, men handlar det om en specifik händelse...så kanske jag använder mig av tejpning istället för att det blir bättre.” – Tilde

När vi pratade med socialsekreterarna om huruvida de ansåg det viktigt med vetenskapligt beprövade metoder har vi fått lite olika svar. Fyra stycken ansåg det som viktigt, med orsak som bland annat att rättsäkerheten för barnen höjs. De tre med längst yrkeserfarenhet reflekterar även över hur det går trender i vetenskap och kring vilka metoder som är de bästa, här menar vi då att de reflekterar med sin metakunskap kring vad det är som räknas som

vetenskap och kunskap i det sociala arbetet. Sarah är en utav dem som reflekterar över vetenskapligt beprövade metoder:

”Vetenskap anger ibland vägen men det är inte alltid att vetenskap vet allt.” – Sarah

Det som Sarah, och alla de andra socialsekreterarna, pratar om är hur ens egen erfarenhet av vad som brukar fungera ofta tar överhanden över vad som är vetenskapligt beprövat. Alla socialsekreterarna har betonat vikten av att de metoder eller det förhållningssätt de använder sig av är beroende på hur de är som individer och att en specifik metod inte är avsedd för att passa alla. Vi menar att detta visar på hur den reella kompetensen tar överhand över och spelar en större roll än den generella kompetensen vid deras val av metod. De två socialsekreterare med kortast yrkeserfarenhet uttrycker också att de inte vet om de metoder som de använder är vetenskapligt beprövade eller inte, de saknar på så vis den generella kompetensen. Tilde berättar hur hon tycker det är viktigt att metoderna de använder för barn ska vara beprövade eftersom det är viktigt vid de vuxna klienterna, samtidigt som hon berättar:

”Jag vet inte så mycket om våra verktyg är beprövade så, och jag kan ju tycka att det vi använder oss av funkar.” – Tilde

Vi menar att med mer formell utbildning av de metoder de använder sig av hade de möjligen haft mer kunskap kring metoderna i sig, hur de har utvecklats och vad de kan ha för förtjänster och begränsningar. En sådan utbildning hade bidragit till att deras generella kompetens hade ökat.

Sammanfattande kommentar

När vi nu ska sammanfatta ovanstående avsnitt ser vi att Svenssons et al. (2008) begrepp generell- och reell kompetens är det, ur kunskapsbasen, som vi utläser att socialsekreterarna använder sig mest av när de väljer om de ska använda en specifik metod eller vilken metod de ska använda. Det blir alltså viktigt att både ha en formell utbildning i metoder för att använda dem på rätt sätt, samtidigt som den praktiska erfarenheten bidrar till ökad säkerhet i användandet. Det som också blir viktigt för dem är det som Ellström (1992) har benämnt som klientkunskap, där det ingår både generell och reell kompetens. Socialsekreterarna har goda kunskaper om vad som passar barn gällande deras ålder och mognad samtidigt som de lägger stor vikt vid att anpassa sitt metodval efter det barnet de har framför sig. Det som vi mer kan

se är hur de socialsekreterare med längre yrkeserfarenhet, oftare använder sig av sin metakunskap (Ellström 1992) och med hjälp av den reflekterar kring sig själv och sin kunskap inom samtliga yrkeskunskaper när de väljer metod. På det sättet använder de metoder som inte bara passar barnet och syftet med samtalet utan också dem själva som personer och utredande socialsekreterare.

Vilka svårigheter kan socialsekreterarna se med utredande barnsamtal och hur använder de sin kunskapsbas i förhållande till detta?

”Att barnen är rädda för myndigheter och att de inte riktigt har samtycke från sina föräldrar. Det kan hända att föräldrarna samtycker till samtalen men ändå lär barnen att säga någonting annat som inte riktigt är sant. Och då känner man att det inte blir en dialog, det blir inget samtal, och det är svårt. Det är svårt att motivera barn som är lojala till sina föräldrar.” – Karin

Alla intervjuade socialsekreterare upplever någon form av svårighet i sina utredande samtal med barn. Svårigheterna skiljer sig dock åt och vi kan se att de två som har kortare yrkeserfarenhet upplever svårigheter i de begränsningar som finns hos dem själva så som att de upplever att de inte når fram till barnet eller svårigheter i att tolka det barnet säger. Vi tolkar detta som att de, trots deras begränsningar och upplevelser av svårigheter, har metakunskap då de har en medvetenhet gällande sina begränsningar i såväl yrkeskunskaper som kompetenser. Denna medvetenhet kan även bidra till att de lättare kan påverka och utveckla sin kunskapsbas. Dessa två socialsekreterare upplever även en större svårighet att gå in i ett samtal om de inte har förberett sig tillräckligt innan, de uttrycker att det är viktigt för dem att få planera samtalet i förväg. Detta menar vi är ett bra tillvägagångssätt som bidrar till att utveckla deras reella kompetens. Desto mer reell kompetens de har desto mindre tid behöver de ägna åt att planera samtalen i förväg. Detta kan vi se hos de med längre arbetslivserfarenhet då de inte behöver planera i samma utsträckning, men de menar samtidigt att det är viktigt att förbereda sig inför ett samtal och sätta sig in i vilket barn det är de ska träffa. Tilde berättar om hur hennes syn på svårigheter har ändrats under hennes yrkesverksamma tid:

”Jag tänker att det handlar ju om att man har fått erfarenhet på vägen och jag kunde ju tycka att det var svårt, vilket var typiskt när man var ny, att man gick in i ett samtal där man hade förberett mycket och att ´det här ska jag fråga och vi ska prata om det här området och vi ska använda oss av de här verktygen´ och helt plötsligt hade jag ett barn som låg under bordet och inte alls ville prata, utan prata om något helt annat och då hade jag nog svårt att hänga på i början. Men det lärde jag mig rätt så snabbt, att det handlar om att följa barnet för jag kan få reda på det jag behöver ändå men jag behöver ta det i barnets takt på något vis.” – Tilde

De två med längst arbetslivserfarenhet uttrycker svårigheter som ligger utanför dem själva. Svårigheter kan då vara praktiska saker så som att socialtjänstens samtalsrum inte är inbjudande för barn och att föräldrar har en stor påverkan på barnets inställning. De har även erfarenheter av att många föräldrar avbokar eller uteblir från möten vilket är en svårighet då genomförandet av utredningen blir svårt utan det aktuella barnet och dennes familj. Vi menar att detta visar på den breda klientkunskap dessa socialsekreterare har då de aktivt reflekterar över vad ett barn behöver för att känna trygghet och våga prata och också har en stor medvetenhet om föräldrars påverkan på barnen och vilka konsekvenser detta medför.

En svårighet som gemensamt är uttryckt hos samtliga socialsekreterare är bristen på den generella kunskapen om hur man samtalar med barn från deras grundutbildning, socionomutbildningen. Samtliga är överens om att socionomutbildningen inte bidrar tillräckligt till de kunskaper som krävs för att utreda och samtala med barn i ett utredningsarbete. De menar att det hade underlättat att inledningsvis ha mer generell kunskap om barnsamtal men betonar samtidigt vikten av att utveckla sitt eget arbetssätt och våga testa sig fram, vilket vi menar bidrar till den reella kompetensens utveckling. Nedan beskriver Gunilla vikten av generell kunskap när hon svarar på frågan om hon anser att man får bra kunskaper om barn och att samtala med barn på socionomutbildningen;

”Nej det är en stor brist och inte minst med tanke på att det finns inte så många erfarna socionomer, alltså som kommer hit och jobbar med dem här. Och då behöver man ännu mer kunskap, alltså teoretisk utvecklingspsykologi, därför att det är så mycket du ska kunna.” – Gunilla

De alla uttryckte att syftet med samtalet med barnet är att ta reda på hur barnets livssituation är och hur barnet faktiskt har det, och är på så vis i behov av att barnet förmedlar någon form av information. Även för utredningens genomförande är socialsekreterarna i behov av att få information från barnet. Socialsekreterarna upplever att detta kan påverka samtalet på olika sätt, exempelvis då föräldrarna är ovilligt inställda till utredningen vilket ger svårigheter i att få information från barnet.

”Alltså det var helt omöjligt för mig och [kollegan] att göra en utredning för de bidrog inte med någonting ... och då ser ni hur det spiller så att säga.” – Gunilla

”Ja det är ju vissa frågor som jag måste ställa och det är klart att det kan bli tufft liksom. Men jag får inte heller glömma av att jag sitter här för att ta reda på om det här barnet är i behov av stöd eller ibland direkt skydd, det får jag ju inte tappa.” – Tilde

Ovan berättar både Gunilla och Tilde om svårigheter i deras behov av att få fram information. Gunilla talar om svårigheter att genomföra en bra utredning om det finns motsträviga föräldrar och hur det i sin tur gör att barnen inte berättar så mycket. Tilde ser svårigheter i att själv våga ställa de här tunga frågorna för att få fram information från barnet.

Socialsekreterarnas objektskunskap om vad deras huvudsakliga syfte är och den lagstiftning som styr dem anser vi vara det som gör att de alla reflekterar kring svårigheterna som kan finnas i att de har ett behov av att få fram information i sina barnsamtal.

Det faktum att de är en myndighetsperson anser socialsekreterarna genererar svårigheter i deras arbete mer allmänt. Genom, vad vi ser som, deras klientkunskap menar alla av de intervjuade socialsekreterarna att föräldrarna är de som påverkas av det faktum att de har att göra med en myndighetsperson och sen i sin tur kan påverka barnet till att säga eller inte säga vissa saker. Malin berättar hur hon tror människor kan påverkas av myndighetspersoner:

”Ja, det påverkar ju vad man kan säga till mig och inte säga. Det märker man ju. Hur dom säger saker och att man har en bild av hur jag är och vad jag jobbar med. Man har en bild sedan tidigare också om vad det är man gör på min arbetsplats och farhågor om vad som kan hända om man säger någonting så det tror jag att det kan ha en väldigt hämmande effekt på människor, det är jag helt övertygad om.” – Malin

Sammanfattande kommentar

Den yrkeskunskap som vi kan se att socialsekreterarna oftast använder sig av för att diskutera svårigheter med barnsamtal under våra intervjuer är klientkunskapen (Ellström 1992). De reflekterar över hur den påfrestning klienterna är under i en utredning också blir till svårigheter i de utredande barnsamtalen, både vad avser föräldrar och barnet det gäller. Vi menar att den delen i kunskapsbasen som är det som gör mest skillnad i vad socialsekreterarna ser som svårt är hur stor reell kompetens (Svensson et al. 2008) de besitter, med den avgörande faktorn erfarenhet. De socialsekreterare med lång yrkeserfarenhet pratar om svårigheter som ligger utanför dem själva såsom praktiska svårigheter medan de med kortare yrkeserfarenhet diskuterar svårigheter som har att göra med dem själva och deras yrkesutövning, exempelvis att inte nå fram till barnet. Svårigheterna som de ser hos sig själva som professionella kan även ha och göra med en bristande generell kompetens. Med mer formell utbildning i exempelvis samtalsmetodik med barn hade troligtvis just dessa svårigheter förminskats.

Vilka delar i kunskapsbasen är viktiga faktorer för att socialsekreterarna ska uppleva säkerhet i samtal med barn?

”Jag känner mig alltid lite nervös inför ett samtal med barn... Jag tänker att det är ju så viktigt att det blir bra och att de känner sig bekväma ... man vill inte att de ska må sämre när de går härifrån.”

– Malin

Malin är den av våra intervjuade socialsekreterare som har kortast yrkeserfarenhet. Hon uttrycker en allmän känsla av osäkerhet kring att hålla utredande samtal med barn. Hon själv pratar om en önskan att öka på sin generella och reella kompetens, hon skulle vilja ha utbildning i samtalsformer eller mer tid att reflektera och öva på samtal tillsammans med kollegor. Även två andra socialsekreterare uttrycker en vilja att utveckla sin generella och reella kompetens. De vill exempelvis ha mer teoretisk kunskap om barns utveckling eller en formell utbildning i de metoder som de använder och detta menade de hade gjort dem säkrare. Genom att utveckla sin generella och reella kompetens hade kanske inte denna känsla av osäkerhet kring sin egen förmåga, en rädsla för att göra fel som uttrycks från socialsekreterarnas sida, varit lika stor. Socialsekreterarna visar här upp en metakunskap genom att de reflekterar kring sina kompetensers brister.

”En annan sak som kan vara till hjälp om ni syftar på säkerhet, det är ju handledning... samtal som har varit svåra med vissa barn, om man har lyft det i handledning och fått feedback på hur man kan gå tillväga nästa gång, det kan göra att jag vid nästa tillfälle känner mig säkrare.” – Tilde

Ovan reflekterar Tilde kring vad som kan göra henne säkrare i barnsamtal. Handledning är en viktig del i allt socialt arbete, det är något som utvecklar metakunskapen då det är ett tillfälle för reflektioner.

De tre socialsekreterare som inte beskriver att de känner en allmän osäkerhet kring utredande samtal eller sin egen förmåga, har alla tre en mångårig karriär bakom sig. De uttrycker en trygghet i sig själva och en självmedvetenhet kring de kunskaper de har. Vi ser detta som en väl utvecklad metakunskap, då de reflekterar över vad de kan och känner att de kan applicera den kunskapen på ett specifikt fall. Men vi ser även, genom alla socialsekreterares berättelser, hur viktig den reella kompetensen blir för att de ska känna sig säkra. Alla våra intervjupersoner betonar erfarenheten av arbetet när de pratar om vad som gör dem säkra på sig själva, sina bedömningar och sina val av handlingsalternativ.

Något som våra intervjupersoner alla är överens om är att arbetet som utredande socialsekreterare i barnavårdsärenden i vissa situationer kan gör en osäker.

”Då kan jag känna, fortfarande känna mig osäker. Och det är ju det i det här jobbet, du stöter ju hela tiden på nya situationer. Jag tänker även om man har erfarenhet så tycker jag alltid att man, alltså ofta, stöter på saker som är nytt för en.” – Tilde

Det som Tilde ovan, och de andra också, tar upp är de extra svåra ärendena som uppkommer ibland. När ett ärende helt plötsligt och oväntat för socialsekreterarna tar en svår vändning, kanske kommer det fram misstankar om sexuella övergrepp eller våld inom familjen, så berättar samtliga om en osäkerhet som de då kan känna. Både kring hur de ska närma sig barnet och hur de snabbt måste tänka om och gå vidare i utredningen med det eventuella skydd barnet kan behöva. Vi menar att de då känner en osäkerhet i vilka konsekvenserna kan

bli för barnet. I begreppet procedurkunskap ingår hur socialsekreterare använder sig av sitt handlingsutrymme och reflekterar kring vilka konsekvenser deras handlingar kan få. Här skulle vi då kunna påstå att det är mer reflektioner kring just procedurkunskapen som behövs för att socialsekreterarna ska bli säkra. Men kanske är det inte så endimensionellt. Nedan förklarar Gunilla, en socialsekreterare med ca 25 års erfarenhet, om vad som gör henne osäker:

”Jag blir osäker om det skulle komma fram sådana allvarliga uppgifter som blinkar upp på magkänslan. Nu jobbar jag inte så mycket med magkänslan men jag är rätt så känslig ändå med allt med barnets mimik och vad dom säger och vad dom inte säger ... Så det är klart att det finns, det vore mig förmäten om jag aldrig skulle känna mig osäker.”

– Gunilla

Vi menar att det kan vara så att utredande socialsekreterare i barnavårdsärenden är ett sådant yrke där det inte går att få tillräckligt med procedurkunskap för att känna sig säker i alla lägen. Kanske kan det vara så att trots en god kunskap om konsekvenserna för de olika insatserna som finns för barnen, vilket tyder på god procedurkunskap, finns det så pass allvarliga fall och situationer där man ändå blir osäker och kanske också bör bli osäker.

Sammanfattande kommentar

Sammanfattningsvis kan vi se att den reella kompetensen (Svensson et al. 2008) är en avgörande faktor till varför vissa av våra intervjuade socialsekreterare känner större säkerhet eller osäkerhet i utredande samtal med barn. Vi kan se att de socialsekreterare som har längre arbetslivserfarenhet har en större reell kompetens (ibid.) och upplever därför mer säkerhet i sina utredande samtal med barn än de som har kortare yrkeserfarenhet och även då mindre reell kompetens (ibid.). De som har längre erfarenhet upplever även större säkerhet i vilka insatsalternativ det finns till det aktuella barnet vilket vi menar har att göra med deras utvecklade procedurkunskap (Ellström 1992). Gemensamt för samtliga socialsekreterare var dock att alla kan känna ett visst mått av osäkerhet ibland då det uppkommer akuta ärenden eller då ärendet får en oanad vändning. Den yrkeskunskap som var mest förekommande var metakunskapen (ibid.). Det handlade då om goda metakunskaper hos samtliga då alla reflekterade kring sin kunskap och dess begränsningar.

Hur använder socialsekreterarna sig av sin kunskapsbas vid dilemman avseende barnets bästa och barnets vilja?

”Jag har stor respekt för barnets bästa och jag skulle aldrig inbilla mig att jag vet vad barnets bästa är. Jag är väldigt medveten om att jag är med under en kort period. Jag, barnet och familjen går igenom en liten resa tillsammans och jag får en liten inblick i barnets liv. Jag kan uttala mig om det jag ser, det jag hör och jag kan säga ’mitt intryck är, min bedömning är och jag tror att barnet skulle behöva’, men jag är försiktig med det [att bedöma vad barnets bästa är]. Jag har alldeles för stor respekt för barnet och familjen. De som vet bäst är personerna själva... de ger mig så mycket information som de vill ge mig, sen kommer jag alltid att se någonting som de inte säger eller visar ändå. Det som jag kan säga är att jag har fokus på barnet och tar helt klart barnets parti.” – Christin

Ovan berättar Christin huruvida hon kan göra en bedömning om vad barnets bästa är via samtal med barnet själv. Precis som Christin säger, att det är svårt att göra en bedömning kring barnets bästa enbart utefter samtal med barnet själv, råder det enighet om hos samtliga socialsekreterare. Samtliga har betonat vikten vid att samtala med barnet, men anser samtidigt att det krävs en helhet som man kan få genom att höra med viktiga personer runt omkring i barnets nätverk såsom skola, familj och myndigheter. Då socialsekreterarna pratar om betydelsen att ha en helhetsuppfattning beträffande barnets bästa, menar vi att de använder sina metakunskaper. De reflekterar då om samtliga kunskapsstyper för att göra en helhetsbedömning om vad som är bäst för barnet och hur de på bästa sätt kan hjälpa. De tror sig inte veta vad barnets bästa är och är medvetna om att saker och ting kan ses utifrån olika perspektiv. Vi kan också se att de använder sig av sin klientkunskap då de uttrycker att de vill ha ett bredare perspektiv på barnets livssituation och dennes bästa då de anser att många komponenter tillsammans bildar en helhet. Genom att samtala med barnet och om barnet med personer i barnets nätverk kan de få en klarare uppfattning om vad det är för barn de utreder och på så vis få en bredare klientkunskap. Gunilla förklarar att en del av hur hon utreder barnets bästa är att samtala med barnet på följande sätt:

”Det kan ju vara genom att jag frågar exempelvis detaljerade frågor om vem som läser sagor, vem lagar frukost, vem väcker dom, alltså de här vardagliga frågorna kring barnet. Och de tycker jättemycket om att berätta. Antingen berättar dom stolt när de är 6 år att de brer sin smörgås själv och då undrar jag ju om mamma har gått till jobbet eller om hon sover. Och jaja, då sover ju mamma och då får jag ju en bild, det är ju ett pussel av vad barnet saknar. Berättar det tillräckligt många sådana situationer så förstår man ju att det är ett väldigt sviket barn.” – Gunilla

Denna helhetsbedömning, där barnets egna ord i själva samtalet blir till en del, anser samtliga socialsekreterare är viktigt för att göra en relevant bedömning. Det bidrar även i sin tur till att de använder sin procedurkunskap för att hitta alternativa insatser till vad som är bäst för det unika barnet och dennes behov. Många av socialsekreterarna pratar om att det är viktigt att veta konsekvenserna av den insats de bedömer är till barnets bästa, även här kan vi se att de använder sig av sin procedurkunskap.

När vi frågade socialsekreterarna om de tar reda på vad barnets vilja är svarade alla ja. Samtliga menar att det är viktigt att försöka få fram barnets vilja för att få barnets perspektiv på situationen. Tre av socialsekreterarna betonar även att de måste fråga om barnets vilja enligt lagen och menar då att det är deras skyldighet att göra det. Vi anser att de använder sig av sin objektkunskap i dessa situationer då de har kunskaper om vilka lagar som gäller när det handlar om barnets vilja och deras skyldighet att fråga barnet om detta. Socialsekreterarna uppgav att de brukar fråga barnen direkta frågor om hur de skulle vilja ha det när vi frågade vilket tillvägagångssätt de hade för att få fram barnets vilja. Karin menar att:

”Det är först och främst det [vad barnet själv vill] ... Men man frågar barnen. Vad önskar du? Hur tror du det är bra för dig? Vill du bo hos mamma? Det är direkta frågor.” – Karin

Två av socialsekreterarna berättade även att det är viktigt att inte låta barnet bestämma själv och på så vis sätta barnet i en situation där den måste välja. Barn som kommer till socialtjänsten är ofta väldigt pressade ändå, menar dem. Detta är ett exempel på då de använder sig av sin klientkunskap och procedurkunskap. Tilde pratar om användandet av önskefrågan när hon ska ta reda på vad barnet själv vill och fortsätter:

”Sen ska man nog också vara väldigt försiktig med att sätta barnet i en situation där nu ska du behöva välja... Många barn sitter här och är i en fruktansvärd lojalitetskonflikt mellan föräldrar.” – Tilde

Klientkunskapen använder de då de uttrycker stor vetskap om barn och hur de påverkas av att vara delaktiga i socialtjänstens utredning då vissa barn kan vara i en lojalitetskonflikt med föräldrarna. Procedurkunskapen använder de sig av då de är medvetna om de konsekvenser som kan uppkomma av att man pressar barnet på att uttrycka sin vilja.

Samtliga socialsekreterare var eniga om att det vanligtvis råder dilemman i bedömningen av barnets bästa. Dilemmat handlar oftast om att barnets vilja och barnets bästa krockar. Nedan beskriver Tilde hennes syn på dilemman i bedömningen av barnets bästa:

”Alltså många barn har ju ändå en största önskan att såklart bo med sina föräldrar och då gör vi en bedömning att det inte är ditt bästa. Det är ju inte sällan man hamnar i det. Och då tror jag att man måste förlita sig på sin yrkesroll och den kunskapen man har fast det inte alltid är lätt, det är klart. Och det krockar absolut det gör det. För att alltså att prata om dina föräldrar brister som föräldrar eller din mamma eller din pappa, alltså för det barnet, den har ju bara dem, det är det den vet och det är lurigt och svårt.” – Tilde.

Tilde beskriver ovan om ett exempel på dilemma då barnets vilja inte stämmer överens med det som Tilde bedömer är barnets bästa. Efter våra sex intervjuer kan vi se att detta är det vanligaste exemplet på dilemma. Sammanfattningsvis förklarade de det ungefärligt med att barn är mycket lojala sina föräldrar, vilket i ganska stor utsträckning även bidrar till att de i slutändan ändå vill bo hos sina föräldrar även om det inte är till deras bästa. Här kan vi se att socialsekreterarna använder sin klientkunskap om hur barn brukar förhålla sig. De använder sig även av sin metakunskap då de som Tilde ovan säger, förlitar sig på sin yrkesroll och den kunskap de har när de ska hantera dilemman som kan uppstå. Genom denna kunskap om sitt eget kunnande visar de på ett exempel då de använder sin metakunskap.

Fem av socialsekreterarna uttryckte även att det är viktigt att vara medveten om konsekvenserna vid en bedömning av insats. Då de beslutar om en insats använder de sig även av sin reella kompetens om vad som tidigare varit gynnsamt samt ogynnsamt. Detta har de

utvecklat via sina erfarenheter som yrkesverksam. Som vi nämnt ovan så har samtliga intervjupersoner en strävan efter att ta reda på barnets vilja, men de uttrycker även att det kan uppkomma dilemman. Då de reflekterar kring vad för konsekvenser barnets vilja kan komma att få menar vi att de använder sin procedurkunskap för att finna en så relevant insats som möjligt. Det ska alltså finnas stora nackdelar för att barnets vilja inte ska uppfyllas. Slutligen uttryckte fem av socialsekreterarna att de har som mål att återförena barnen med sina föräldrar då de blivit omhändertagna. De menar att i de allra flesta fall är till barnets bästa att upprätthålla kontakt med sina föräldrar och de menar att det är det minsta de kan göra då de bedömer omhändertagande för barnets bästa, men emot barnets vilja.

Sammanfattande kommentar

Sammanfattningsvis från delen om barns bästa/barns vilja kan vi se att det som Ellström (1992) beskriver som klientkunskap är den dominerande yrkeskunskapen som de utredande socialsekreterarna använder sig av i bedömningen av barns bästa. Socialsekreterarna anser att det är viktigt att ha bred klientkunskap (ibid.) om det unika barnet för att kunna göra en relevant bedömning av eventuell insats. Samtliga strävar efter att ta reda på barnets vilja och ju bredare klientkunskap (ibid.) de har, desto mer individuell bedömning av barnets bästa kan de göra, men också förutse de eventuella konsekvenser som finns för barnet vid en bedömning av insats. Att förutse eventuella konsekvenser för barnet var något som socialsekreterarna lade mycket vikt vid och då de reflekterade kring detta använde de sig av Ellströms (1992) procedurkunskap som var den näst mest förekommande yrkeskunskapen i detta avsnitt. Socialsekreterarna beskriver att de behöver en helhetsuppfattning för att bedöma barnets bästa och för att hantera de dilemman som kan uppstå när det som socialsekreteraren bedömer som barnets bästa och det som barnet själv vill krockar. Vid tillfällen av ett sådant dilemma blir metakunskapen (Ellström 1992) extra viktig för socialsekreterarna då de berättar om att de måste kunna förlita sig på den kunskap de har. Svenssons et al. (2008) begrepp reell kompetens, är den vanligaste kompetensen som socialarbetarna använder sig av i sin bedömning av vad barnets bästa är och hur de på bästa sätt får fram barnets vilja.

8. Avslutande diskussion

Syftet med vår studie var att undersöka och belysa vilka upplevelser utredande socialsekreterare kan ha av barnsamtal, ur ett professionsperspektiv med socionomers kunskapsbas som grund. Detta med hjälp av våra frågeställningar som berörde fyra olika teman; metoder, svårigheter, upplevelser av säkerhet och barns bästa/barns vilja. I detta avslutande avsnitt kommer vi att föra en diskussion om dels det som framkommit under vår studie men också andra tankar och reflektioner vi haft under arbetets gång. Vi inleder med en sammanfattning av vår resultat- och analysdel för att sedan komma vidare till en diskussion.

Vi har genom vår undersökning med sex stycken professionellt verksamma socialsekreterare som jobbar med barnavårdsutredningar, kommit fram till att socialsekreterarna upplever att samtala med barn som komplext och vi menar att det kräver kunskaper i dess olika former. Med Svenssons et al. (2008) kompetenser och Ellstöms (1992) yrkeskunskaper som utgångspunkt kan vi se att det krävs erfarenhet i såväl kompetenser som yrkeskunskaper för att samtala med barn i utredningsarbetet. När vi jämför våra fyra olika teman kan vi se att oavsett vilket tema som socialsekreterarna har reflekterat kring kan vi se att den kompetens som är dominerande i samtliga teman är den reella kompetensen (Svensson et al 2008) och den dominerande yrkeskunskapen är klientkunskapen (Ellström 1992). Den reella kompetensen uttrycker socialsekreterarna är viktig för att känna säkerhet till såväl sig själva som redskap i sin arbetsuppgift men också i sitt arbete med barnet. Det är den reella kompetensen som bidrar till att socialsekreterarna upplever mindre svårigheter, större säkerhet i sig själva och i sina bedömningar gällande barnet. Att anpassa sitt arbete efter sig själv och vad man själv känner sig trygg med var någonting som var avgörande för samtliga intervjupersoner. Klientkunskapen betonas som viktig för att känna till det unika barnet och dennes specifika behov för att på så vis kunna göra en relevant bedömning. De tre socialsekreterare med längre erfarenhet visar en större reell kompetens (Svensson et al. 2008) och en större helhet i sitt arbetssätt och i sitt sätt att reflektera kring sin yrkesroll vilket även tyder på en mer utvecklad metakunskap kring hur saker och ting förhåller sig och hur olika komponenter påverkas av varandra. Med en god metakunskap (Ellström 1992) visar de en självmedvetenhet kring sitt kunnande som de förlitar sig på i sina bedömningar.

Som vi nämnt tidigare så har den reella kompetensen stor påverkan på om socialsekreterarna upplever säkerhet eller svårigheter i sin yrkesroll. Vi tänker att detta inte är någonting

specifikt för just utredande socialsekreterare utan att det inledningsvis är vanligt i de flesta yrken då den reella kompetensen är någonting som blir mer omfattande genom yrkeserfarenhet. Detta behöver inte betyda att en socialsekreterare med mindre utvecklad reell kompetens gör ett sämre jobb utan det kan istället leda till mer reflektioner kring vad man gör och varför man gör det. För att utveckla en omfattande reell kompetens krävs det dock en generell kompetens som grund. Även om socialsekreterarna vi har intervjuat upplevt brister i utbildningen kring barnsamtal från socionomutbildningen, är den delen av deras generella kompetens ändå en förutsättning för att de skulle kunna utveckla den kompetens de idag besitter.

Något som flera av våra intervjupersoner såg som viktigt för att göra ett bra jobb var att känna glädje i sitt yrke. De pratade både om att ha en äkta nyfikenhet kring vad barn har att säga och att känna glädje i mötet med barn. Eftersom arbetet som utredande socialsekreterare och momentet att samtala med barn kan vara svårt både emotionellt och professionellt måste det bli till en stor del av ens vardag att man också kan känna en glädje i att det man gör och kring de barn man hjälper.

En aspekt som genererar svårigheter för socialsekreterarna i deras yrke, fast som inte beror på deras kunskapsbas, handlar om den tidspress de ständigt jobbar under. Detta blev tydligt för oss på olika sätt under vårt arbete. Dels då flera socialsekreterare indirekt uttryckte en stress kring sin arbetssituation under våra intervjuer, exempelvis genom att berätta att de inte hunnit förbereda sig för intervjun eller det faktum att vi genomförde en intervju utanför arbetstid, dels genom den svårighet vi hade att få tag på intervjupersoner som kunde ställa upp på en intervju. Ett svar vi fick fler än en gång på vår förfrågan angående intervju var att de ”är överbelastade och underbemannade” och helt enkelt inte hade tid att bli intervjuade. Även om vi har en väldigt positiv bild av hur de socialsekreterare vi intervjuat utför sitt arbete tänker vi att denna underliggande stress och tidspress ändå påverkar deras utredningsarbete och i slutändan då barnet.

Att samtala med barn som utredande socialsekreterare är verkligen ett komplext moment. Det finns svårigheter att förhålla sig till mer än de professionella och emotionella som vi tagit upp i denna uppsats och många ingångar till vidare forskning, säkert fler än de tre reflektioner vi tagit upp ovan. Samtliga av intervjupersonerna har genom våra intervjuer visat prov på att de har alla de former av yrkeskunskaper och kompetenser som ingår i socionomers kunskapsbas.

Vi menar även att det är en nödvändighet för att utföra detta komplexa arbete på ett bra sätt. Det största som vi tar med oss ifrån detta arbete blir ändå att trots att de utredande socialsekreterarna upplever svårigheter, osäkerhet och dilemman i att ha utredande samtal med barn känner de en stor glädje och stolthet i sitt yrke att vara de utsatta barnens yttersta skydd i samhället.

9. Referenslista.

Abrahamsson, Annica & Winsnes, Elin (2011). *Möjligheter och svårigheter - en kvalitativ studie om barnsamtal i vårdnadstvisten*. Kandidatuppsats. Institutionen för socialt arbete: Göteborgs universitet. Tillgänglig på Internet:

https://gupea.ub.gu.se/bitstream/2077/25811/1/gupea_2077_25811_1.pdf

[Hämtad 2013-05-24]

Aspers, Patrik (2007). *Etnografiska metoder: att förstå och förklara samtiden*. Malmö: Liber.

Bergmark, Åke & Lundström, Tommy (2002). "Education, practice and research. Knowledge and attitudes to knowledge of Swedish social workers". I *Social Work Education*, 21, s. 359-373.

BO (2004) *Samtala med barn och unga*. Informationsskrift. Stockholm: Barnombudsmannen. Tillgänglig på Internet:

http://www.bo.se/files/publikationer,%20pdf/samtala%20med%20barn2004_tillganglig.pdf.

[Hämtad 2013-05-21]

Bryman, Alan (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. 2. uppl. Malmö: Liber.

Cederborg, Ann-Christin (2005). *Att intervjua barn: Vägledning för socialarbetare*. Allmänna barnhuset och Socialstyrelsen. Tillgänglig på Internet:

http://www.allmannabarnhuset.se/data/files/Att_intervjua_barn.pdf [Hämtad 2013-06-10]

Davidson, Monica & Magnusson, Therese (2002). *Möten med barn inom socialtjänsten – en kvalitativ studie*. Magisteruppsats. Socialhögskolan: Lunds Universitet.

Tillgänglig på Internet:

<http://lup.lub.lu.se/luur/download?func=downloadFile&recordOid=1359249&fileOid=1359250> [Hämtad 2013-05-25]

Ekroth, Marika (2006). *Att samtala med barn vid utredningar gällande vårdnad, boende och umgänge*. Kandidatuppsats. Socionomprogrammet: Ersta Sköndal Högskola.

Tillgänglig på Internet: http://www.esh.se/fileadmin/erstaskondal/Uppsatser/socarb/c-upps_06/m_ekroth_cupps.pdf [Hämtad 2013-05-24]

Ellström, Per-Erik (1992). *Kompetens, utbildning och lärande i arbetslivet: problem, begrepp och teoretiska perspektiv*. 1. uppl. Stockholm: Publica

Engström Pettersson, Lena & Jylhä, Jeanette (2006). *Barnperspektivet i utredningsprocessen: En kvalitativ studie om möjligheter och svårigheter för utredare i mötet med små barn under utredningsprocessen*. Kandidatuppsats. Socionomprogrammet: Ersta Sköndal Högskola.

Tillgänglig på Internet: http://www.esh.se/fileadmin/erstaskondal/Uppsatser/socarb/c-upps_06/jylha_engstrom_cupps.pdf [Hämtad 2013-06-10]

Eriksson-Zetterquist, Ulla & Ahrne, Göran (2011). "Intervjuer". I Göran Ahrne och Peter Svensson, (red): *Handbok i kvalitativa metoder*. Malmö: Liber.

Evenshaug, Oddbjørn & Hallen, Dag (2001). *Barn- och ungdomspsykologi*. 2. uppl. Lund: Studentlitteratur.

Gustavsson, Margareta (2005). *Barnets vilja. Socialsekreterares erfarenheter från utredningssamtal med barn i Norrköpings kommun*. Norrköping: Norrköpings kommun socialkontoret.

Iwarsson, Petter. (2007). *Samtal med barn och ungdomar - Erfarenheter från arbete på BRIS*. Stockholm: Gothia Förlag AB.

Hammare, Ulf (2004). *Kompetens i de sociala professionerna [Elektronisk resurs]* Stockholm: Socialstyrelsen. Tillgänglig på Internet:
http://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/10406/2004-123-22_200412322.pdf [Hämtad 2013-06-10]

Johnsson, Lisbeth & Lindgren, Hans (1999). "Yrkesroll och professionalitet". I Gunnar Bernler (red.), Lilja Cajvert, Lisbeth Johnsson och Hans Lindgren: *Psykosocialt arbete: idéer och metoder*. Stockholm: Natur och Kultur.

Jönson, Håkan (2010). *Sociala problem som perspektiv*. Malmö: Liber.

Pursiainen, Merja, Pölkki, Pirjo, Riikonen, Marjo & Vornanen, Riitta (2012). "Children's Participation in Childprotection Processes as Experienced by Foster Children and Social Workers". I *Child Care in Practice*, 18, s. 107-125.

Schiratzki, Johanna (2010). *Barnrättens grunder*. 4. uppl. Lund: Studentlitteratur.

Sjölin-Nilsson, Barbro & Nilsson, Jan (2009). *Tejping: Ett lekfullt sätt att arbeta med yttre och inre relationer. Kursmaterial för grundkurs i tejping och Emmadockor*. Uppsala: Nilsson & Sjölin Psykologkonsult AB. Tillgänglig på Internet:
<http://www.bof-tejping.com>. [Hämtad 2013-05-21]

Socialstyrelsen (2004). *Samtal med barn i socialtjänsten [Elektronisk resurs]*. Stockholm: Socialstyrelsen. Tillgänglig på Internet:
http://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/10348/2004-110-8_20041108.pdf. [Hämtad 2013-03-20]

Socialstyrelsen (2013). *Grunderna i BBIC [Elektronisk resurs]*. Socialstyrelsens officiella hemsida. Tillgänglig på Internet:

<http://www.socialstyrelsen.se/barnochfamilj/bbic/grundernaibbic> [Hämtad 2013-05-27]

Svensson, Kerstin, Johnsson, Eva & Laanemets, Leili (2008). *Handlingsutrymme – utmaningar i socialt arbete*. Stockholm: Natur och Kultur.

Tham, Pia (2008). *Arbetsvillkor i den sociala barnvården: förutsättningar för ett kvalificerat arbete*. Diss. Stockholm: Stockholms Universitet.

Trevithick, Pamela (2008). "Revisiting the Knowledge Base of Social Work: A Framework for Practice". I *British Journal of Social Work*, 38, s. 1212-1237.

Vetenskapsrådet (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet. Tillgänglig på Internet:

http://www.cm.se/webbshop_vr/pdf/etikreglerhs.pdf. Hämtad 2013-03-22

Öberg, Peter (2011). "Livshistorieintervjuer". I Göran Ahrne och Peter Svensson, (red): *Handbok i kvalitativa metoder*. Malmö: Liber.

Övreeide, Haldor (2010). *Samtal med barn*. 3. uppl. Lund: Studentlitteratur.

Bilaga 1 - Informationsbrev

Hej!

Vi heter Kajsa Nilsson och Ellinore Jörgensén och vi går sjätte terminen på socionomprogrammet på Lunds Universitet. Vi ska nu skriva vår kandidatuppsats och önskar att ni vill vara en del av den. Vår handledare är Karin Kullberg, lektor vid Socialhögskolan Lunds Universitet.

Syftet med uppsatsen är att belysa vilka upplevelser utredande socialsekreterare kan ha av barnsamtal. Därför vänder vi oss nu till dig med erfarenhet och ett pågående arbete med utredande barnsamtal. Vi har tänkt inrikta oss på samtal med barn i de yngre åldrarna, mellan 3-8 år, men kan även vara flexibla utefter just din arbetssituation. Vi är speciellt intresserade av dina erfarenheter och tankar kring exempelvis vilka metoder som fungerar, vad det kan finnas för svårigheter att samtala med barn i en utredande situation och din säkerhet i rollen som utredande socialsekreterare. Vi kommer därför att använda oss av intervjuer. Dessa kommer att äga rum där ni önskas intervjuas och kommer ta cirka 30 minuter men vi önskar att ni kan avsätta 1 timme för hela intervjun. Vi kommer att använda oss av en intervjuguide som stöd och kommer även att spela in intervjuerna med hjälp av en telefon. Vi kommer båda att medverka vid intervjun men en utav oss är intervjuledare medan den andra tar anteckningar.

För att säkerhetsställa din anonymitet kommer vi att avidentifiera intervjuerna redan vid transkribering. Vi kommer inte att nämna några namn eller socialbyrå du arbetar på i vår studie mer än en ”socialbyrå i södra Sverige”. Inspelningen av intervjun kommer endast att vara tillgänglig för oss som författare till uppsatsen och vår handledare. Den kommer sedan att raderas då uppsatsen blivit godkänd. Ni kan när som helst under intervjun välja att inte besvara en fråga/frågor eller att avbryta intervjun helt. Ni kan också välja att avstå från intervjun även om ni tidigare tackat ja.

Vi är tacksamma för att ni vill hjälpa oss att genomföra vår studie.

Vid frågor kontakta oss gärna.

xxx@student.lu.se

xxx@student.lu.se

Med Vänliga Hälsningar

Ellinore och Kajsa

Bilaga 2 – Intervjuguide

Informantens bakgrund

- Vilken utbildning har du och när tog du examen?
- Hur ser din arbetslivserfarenhet ut inom socialt arbete?
- Hur lång tid har du varit yrkesverksam socialsekreterare inom barnavårdsutredningar?
- Hur ofta har du utredande barnsamtal med 3-8 åringar?
- Vilka specifika kunskaper anser du krävs för att samtala med barn inom barnavårdsutredningar?

Tycker du att man får dessa kunskaper genom grundutbildningen?

Metoder

- Använder du dig av några precisa metoder under dina barnsamtal?
Om ja; Vilka? Alltid samma?
- Vad är anledningen till att du använder dig av just de metoderna?
- Tycker du det är viktigt att metoderna är vetenskapligt beprövade?
- Skulle du vilja ha vidareutbildning i någon annan specifik metod?
- Finns det något annat du skulle vilja ha vidareutbildning i eller som du vill vidareutveckla hos dig själv för att kunna arbeta bättre med barnsamtal?

Svårigheter

- Vad ser du som de största svårigheterna med utredande samtal med barn?
Hur gör du för att undgå/förebygga eller förminska dessa?
Har synen på dessa svårigheter ändrats under din yrkesverksamma tid?
- Tror du samtalet påverkas av att du är i behov av att få fram information från barnet på något sätt?
Om ja; Hur och på vilket sätt?
- Tror du samtalet påverkas av att du är en myndighetsperson?
Om ja; Hur och på vilket sätt?

Upplevelser av säkerhet

- Finns det tillfällen då du känner dig osäker när du ska hålla ett barnsamtal?
Om ja; Vad gör att du känner dig osäker?
- Vilka tillfällen känner du dig säker då du ska hålla ett barnsamtal?
- Vad skulle kunna göra att du oftare kan känna dig säker vid barnsamtal?

Barnets bästa/barnets vilja

Vi tänkte ställa lite frågor kring barnets bästa och barnets vilja.

- Kan du göra en bedömning om vad barnets bästa är via samtal med barnet själv?
- Kan du göra en bedömning om just det barnets specifika/individuella behov via samtal med barnet själv?
Om ja; Hur?
- Brukar du försöka ta reda på vad barnet själv vill?
Om ja; Hur gör du det?
Hur tänker du kring det barnet säger?
- Om du jämför barnets vilja med barnets bästa, hur bedömer du då och finns det några exempel på dilemman?
- Har du något att tillägga kring det vi pratat om eller något annat?
- Har du något du vill fråga till oss?